

TÜKETİCİNİN KİŞİSEL VERİSİNİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZA

Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım KESER*

Öz

Kişisel verilerin korunması birçok hukuk dalının kesişme noktasıdır. Kişisel verilere yönelik her türlü müdahale kural olarak hukuka aykırılık teşkil eder. Anayasa'mız gereğince, kişisel verilerin işlenebilmesindeki istisnaların başında kişinin açık rızası gerekir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda, veri öznesinin şahsi özellikleri dikkate alınmaksızın açık rızaya ilişkin olarak çerçeve hüküm getirilmiştir. Veri öznesinin tüketici olması durumunda, tüketici hukukuna ilişkin genel prensipler ve yasalarla getirilen koruyucu hükümler doğrudan uygulama alanı bulur. Tüketicinin kişisel verisinin işlendiği durumlarda, veri işleyen ile tüketici arasındaki "güç dengesizliği" dikkate alınmalıdır. Tüketicinin kişisel verisinin işlenmesine ilişkin verdiği açık rızayı özgürce vermediği karine olarak kabul edilmelidir. Tüketici hukukunda yapılacak yasal düzenleme ile mal ve hizmet sağlayıcılarının çerezin kişisel veri olmadığını ispat etme külfeti altına sokulmaları gerekmektedir. Aksi takdirde çerezler, kişisel veri olarak kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler

Açık Rıza • Veri Öznesi • Eşitsiz Güç Dengesi • Belirlenebilir Gerçek Kişi • Çerezler

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye | Asst. Prof., İstanbul Yeni Yüzyıl University, Faculty of Law, Department of Civil Law, Istanbul, Turkey.

✉ ykeser1789@gmail.com • ORCID 0000-0002-7990-4218

📄 **Atıf Şekli** | Cite As: KESER, Yıldırım, "Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza", *SÜHFD.*, C. 28, S. 3, 2020, s. 1181-1215.

📄 **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

EXPLICIT CONSENT IN THE PROCESSING OF PERSONAL DATA OF REAL PERSON CONSUMERS

Abstract

Protection of personal data exists in many law branches. In principle, all interventions with personal data are considered illegal. Turkish Constitution considers explicit consent of a person as one of the exceptions of processing of personal data. Data Protection Act (DPA) provides a framework provision for explicit consent regardless of the personal features of the data subject. If the data subject is a consumer, general principles in consumer law as well as protective provisions provided by related legislation are directly applied. When a customer's data is processed, the "imbalance of power" between the customer (data subject) and the processor has to be taken into account. A consumer's explicit consent has to be presumed not to be freely given. Product and service providers have to be put under the obligation to prove that cookies are not personal data with a new legislation in consumer law. Otherwise, cookies have to be considered as personal data.

Key Words

Explicit Consent • Data Subject • Imbalance of Power • Identifiable Real Person • Cookies

GİRİŞ

Kişisel verilerin işlenmesinin belli yasal kurallara bağlanması, başta özel hayatın gizliliği olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunması amacını taşır. Türk Hukuku'nda kişisel veriler, anayasal düzeyde bir korumaya sahiptir (AY md 20/f.son). Anayasa'daki düzenleme gereğince, kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. Bu yasağın istisnalarının başında veri öznesinin açık rızası gelir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile veri öznesinin şahsi özellikleri dikkate alarak bir düzenleme getirilmemiştir. Kanun koyucu, kişisel verinin işlenmesinde genel ilkeler ve işlenme şartları olarak çerçeve hükümler getirmeyi tercih etmiştir.

Çalışmamızda 6698 sayılı Kanun tarafından açık rızaya ilişkin getirilen düzenlemelerin tüketici hukukundaki uygulaması üzerinde durulacaktır.

I. Tüketicinin Tanımı

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK), yürürlükten kaldırılan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a paralel olarak ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden tüzel kişilerin de tüketici olabileceğini düzenlemiştir. KVVK'da getirilen düzenlemeler gerçek kişilere ilişkin olduğundan, çalışmamızda gerçek kişi tüketici esas alınarak değerlendirmeler yapılacaktır.

Gelişen sanayi ve bilişim çağı beraberinde tüketicinin korunması zorunluluğunu getirmektedir. Tüketicilerin korunması, devletin anayasal görevleri arasındadır (AY md 172). Tüketici hukukunun amacı tüketiciyi korumaktır. Bu hukuk dalında nihaî amaç toplum yararındır¹. Tüketicinin korunması, başta ülke ekonomisi olmak birçok toplumsal yarara hizmet eder.

Herhangi bir yasanın tüketici hukukuna ait olması için tüketiciye uygulanması yeterlidir. İlgili kuralın Tüketici Kanunu'nda düzenlenmiş olması gerekmemektedir. Bu nedenle de kişisel verilerin korunmasına ilişkin TKHK'da hüküm olmamasına rağmen KVKK'da düzenlenen kuralların tüketiciye uygulanırken, tüketici hukukunun amaçları dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını korumak THKK'nın başlıca amaçlarındandır. Kişisel veriler KVKK kapsamında korunmaktadır ama kişisel veri sahibi aynı zamanda tüketici ise ayrıca tüketici hukukunun genel ilkeleri ve yasal düzenlemeler çerçevesinde tüketiciye sağlanan koruyucu hükümlerden de yararlanacaktır.

II. Kişisel Verinin Tanımı

A) Gerçek Kişi Tanımı

Türk Medeni Kanunu gereğince, kişilik, çocuğun tam ve sağ olarak doğduğu andan itibaren başlar ve ölümle son bulur (TMK md

¹ SİRMEN, Lale, Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri, Aydın ZEVKLİLER'e Armağan, C. III, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Vol. 8, Özel Sayı, s. 2467; ZEVKLİLER, Aydın/ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 42.

28/f.1). Ölümle birlikte kişilik son bulduğundan ölen kişiye ait bilgilerin KVKK kapsamında korunabilmesi mümkün değildir².

Kişilik hakkı, kişinin bütün kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu haktır³. Kişilik hakkı, soyut bir kavramdır ve içeriği zaman ve yere göre değişir⁴.

B) Kişisel Verinin Tanımı

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile getirilen koruma gerçek kişilere ilişkindir (md 3/b). Bu nedenle de tüzel kişilere ilişkin verilerin bu kanun kapsamında korunabilmesi mümkün değildir.

Kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin genel veya özel her türlü bilgiyi ifade etmektedir (KVKK md 3/d). Gerçek kişinin fotoğrafı, cinsiyeti, kan grubu, yaşı, sigorta numarası, adresi, telefon numarası ve benzeri bilgiler kişisel verilere örnek gösterilebilir.

KVKK'da kişisel veriler genel ve özel nitelikli kişisel veriler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Genel nitelikli kişisel veriler, özel nitelikli kişisel veri özelliğini taşımayan verilerdir. KVKK'da, özel nitelikteki kişisel veriler sayılmıştır (KVKK md 6/1)⁵. Özel nitelikli kişisel veriler, nitelikleri gereği hassas verilerdir. Bu nedenle de başkaları tarafından bilinmesi hâlinde veri sahibinin temel hak ve özgürlükleri doğrudan etkilenebilir. Örneğin, ünlü doktor A, AIDS hastasıdır. Hastalığının başkaları tarafından bilinmesini istememektedir. Bay A'nın hastalığı, özel nitelikli kişisel verisidir. Bazı insanlar, AIDS hastalığının sadece cinsel yolla bulaşan bir

² Bazı ülkeler ölmüş kişilere ait verilerin kişisel veri olarak kabul edilebileceğine ilişkin düzenlemeler getirmişlerdir. Örneğin, Fransa. Ayrıntılı bilgi için, AKSOY, Hüseyin Can, Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010, s. 21; ÖZDEMİR, Hayrunnisa, Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 125.

³ HELVACI, Serap, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, Beta Yayınevi, İstanbul 2001, s. 41.

⁴ ÖZDEMİR, s. 111.

⁵ KVKK md 6/1 şu şekilde düzenleme getirmiştir: " Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir".

hastalık olduğunu düşünebilirler. Bazı insanlar ise solunum yoluyla bulaştığını düşünebilirler. Düşünce farklılıkları ve başkaca hassasiyetlerden dolayı, Bay A'nın, başta meslek yaşamı olmak üzere sosyal hayatı bu hastalığa ilişkin farklı bakış açılarından dolayı olumsuz etkilenebilir. Özel nitelikli kişisel veriler nitelikleri gereği ayrımcılık tehlikesi riski de taşırlar⁶. Bu nedenlerle de genel nitelikli kişisel verilerden ayrılırlar.

Yasal düzenleme gereğince, “kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir” (md 6/1). Yasal düzenleme ile “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı ve 95/46/EC sayılı Yönerge'nin Yürürlükten Kaldırılması İle İlgili Olarak Gerçek Kişilerin Korunması ile İlgili 27 Nisan 2016 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin (AB) 2016/679 sayılı Tüzüğü'ne (Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC “GDPR”) paralel bir düzenleme getirilmiştir (md 9/1).

1) Kimliği Belli Gerçek Kişi

“Kişisel veri, kimliği belli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgiyi ifade eder (KVKK md 3/d)”. Yasal düzenleme, 24.10.1995 tarihli, Avrupa Parlamentosu Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımı ile İlgili Olarak Kişilerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı Yönerge'nin (Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data “95/46/EC Yönergesi”) 2 (a) bendi esas olarak düzenlenmiştir.

Kimliği belli kavramından anlaşılması gereken, kişisel verinin ait olduğu gerçek kişinin doğrudan anlaşılmasıdır. Örneğin, iş başvurusunda bulunan kişinin ya da mal beyanında takip borçlusunun kimliği

⁶ ÖZDEMİR, s. 126.

bellidir. Somut olayda kişinin belli olup olmadığı belirlenirken dikkate alınması gereken temel ilkeyi şu şekilde ifade edebiliriz: Herhangi bir ek bilgiye ihtiyaç duymaksızın kişinin kimliği belirlenebiliyorsa kimliği belli gerçek kişinin varlığı kabul edilmelidir.

2) Kimliği Belirlenebilir Gerçek Kişi

KVKK'da "kimliği belirlenebilir" ifadesinin ne anlama geldiği tanımlanmamıştır. KVKK'nın gerekçesinin 3.maddesi 1. fıkrasında⁷ belirlenebilirlik unsuru ile ne ifade edilmek istendiği açıklanmıştır. Bu açıklama gereğince, mevcut veri, eğer ki, herhangi bir gerçek kişi ile ilişkilendirilebiliyorsa ve kurulan bağlantı ile gerçek kişinin sosyal, ekonomik, fiziksel ve psikolojik kimliği ifade edilebilir hâle geliyorsa kimliği belirlenebilir gerçek kişinin varlığı kabul edilmelidir. Kanunun gerekçesinde özellikle, vergi kimlik numarası ve sigorta sicil numarası gibi kayıtların da ek bilgi ile ilişkilendirilmesi hâlinde gerçek kişinin kimliği tespit edilebileceğinden bu gibi kayıtların varlığı halinde de kimliği belirlenebilir gerçek kişinin varlığının kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Kimliği belirlenebilir gerçek kişinin kimliğini belirleyecek bilgileri sınırlayıcı olarak sayabilmek mümkün değildir. Mevcut bilgi her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir⁸. İlginin yaşı, mesleği, çocuğu kimi durumlarda kişinin belirlenmesine hizmet edebilir⁹.

"Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı ve 95/46/EC sayılı Yönerge'nin Yürürlükten Kaldırılması İle İlgili Olarak Gerçek Kişilerin Korunması ile İlgili 27 Nisan 2016 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin (AB) 2016/679 sayılı Tüzüğü"¹⁰ nün (GDPR)

⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu "<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>" (ET: 26/01/2020).

⁸ ANI, Nevzat Ali, Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s.19; AVCI, Yasemin, Kişisel Verilerin Korunması, SÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019, s.12; BAYINDIR, Hamza, Özel Sağlık Kurumları Kapsamında Kişisel Verilerinin İşlenmesi ve Korunması, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020, s.21.

⁹ ÖZDEMİR, s. 124.

¹⁰ "Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of

4/1 maddesinde kimliği belirlenebilir kavramı; “Tanımlanabilir bir gerçek kişi, doğrudan veya dolaylı olarak, özellikle bir ad, bir kimlik numarası, konum verileri, çevrimiçi bir tanımlayıcı veya fiziksel, fizyolojik, o gerçek kişinin genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliği” şeklinde tanımlanmıştır.

GDPR’de yer verilen tanım incelendiğinde, kişisel veri ile gerçek kişi arasında doğrudan veya dolaylı olarak ilişki kurulabiliyorsa gerçek kişi belirlenebilir olarak kabul edilmektedir. GDPR açıklama bölümünün¹¹ 26 numaralı¹² kısmında, gerçek bir kişinin tanımlanabilir olup olmadığını belirlemek için, makul olarak kullanılması muhtemel tüm araçların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Kişisel veriyi işleyen taraftan eğer belirlenebilir değilse son kullanıcının rızası alınmış sayılmaktadır (GDPR 8/1/b).

Çalışma Grubu (“Working Party”) belirli veya belirlenebilir kavramlarının tanımına ilişkin geniş bir yorumu benimsemektedir. Belirli, bilinen bir kişiyi ya da bir grupta ayırt edilebilir bir kişiyi, belirlenebilir ise henüz belirlenmemiş ancak belirlenmesi mümkün olan bir kişiyi ifade etmektedir¹³.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), Breyer v. Federal Republic of Germany¹⁴ kararında, belirlenebilir gerçek kişi kavramına ilişkin değerlendirmeler yapmıştır. Alman Federal Kurumları, kendilerine ait

Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)”, “<http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679>”. (ET:02.01.2020).

¹¹ GDPR’de maddelere ilişkin olarak 174 maddeden oluşan bir açıklama kısmına yer verilmiştir. <https://gdpr-info.eu/recitals/> (ET:08.02.2020).

¹² GDPR Recital No. 26, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-26/>. (ET:15.12.2019).

¹³ PURTOVA, Nadezhda, “The law of everything, Broad concept of personal data and future of EU data protection law, Law”, Innovation and Technology, 2018, 10:1, s. 46.

¹⁴ Judgment of 19 October 2016, Breyer, C-582/14, EU: C: 2016: 779 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184668&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2725971> (ET: 08.01.2020); YÜCEDAĞ, Nafiye, Medeni Hukuk Açısında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İÜHF C. LXXV, 2017, s. 767.

internet sitelerini ziyaret edenlere ait IP (Internet Protokol)¹⁵ adreslerini depolamıştır. IP adreslerinin depolanmasının nedenleri muhtemel siber saldırıların önüne geçmek ve korsanla mücadele etmektir. ABAD'ın önüne ön sorun olarak gelen olayda cevaplanması gereken soru şudur: IP adreslerinin kime ait olduğu internet erişim sağlayıcılarından elde edilecek ek bilgi ile mümkün olmasına rağmen IP adresinin depolanması durumunda, IP'si depolanan kişi, kimliği belirlenebilir kişi olarak kabul edilebilir mi? ABAD, bu soruya olumlu cevap vermiştir. Şöyle ki; ek bilgi sonucu ilgili kişi belirlenebilir ise ek bilginin veri sorumlusunun elinde bulunması zorunlu değildir. ABAD'a göre ek bilgiye ulaşılması eğer yasaklanmışsa veya zaman, emek ve masraf yönünden güçlük gerektiriyorsa mevcut veriye dayalı olarak gerçek kişinin kimliği belirlenebilir kabul edilmemelidir.

Breyer Kararı, belirlenebilir gerçek kişiyi geniş yorumladığı ve bu nedenle de kişisel veri kavramını çok genişlettiği için eleştirilmektedir¹⁶.

ABAD, 2017 tarihli *Nowak v Data Protection Commissioner* (C-434/16) davasında¹⁷, muhasebe öğrencisi Peter Nowak, sınav merkezi tarafından tutulan kendisine ait verileri talep etmiştir. Bu talep üzerine sınav merkezi on yedi sayfalık veri bilgisi göndermiştir ancak bilgiler arasında Nowak'ın girmiş olduğu sınav kâğıdı yoktur. Sınav merkezine göre sınav kâğıdı kişisel veri değildir çünkü aday sınava özel bir numara ile katılmıştır ve sınav kâğıdında adayın ismi de yer almamaktadır. Sınavı değerlendiren görevlinin de mevcut bilgilere göre adayın kim olduğunu bilmesi mümkün değildir.

Yerel mahkeme konuyu ABAD'a göndererek, ön sorun olarak sınavda aday tarafından verilen cevaplar ile sınavı değerlendiren kişi tara-

¹⁵ İnternete bağlanan her bilgisayarın IP adresi vardır. IP adresi rakamlardan oluşur. IP numarası bilindiğinde IP'si bilinen bilgisayara internet üzerinden ulaşım mümkündür. IP, kullanıcının internet kullanımını takibe de yarar. IP adresi yazılarak doğrudan web tarayıcısına bağlanılabilir.

¹⁶ PURTOVA, s. 42.

¹⁷ Judgment of 20 December 2017, *Nowak*, C-434/16, EU:C:2017:994 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198059&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2695698>. (ET:09.02.2020).

findan bu cevaplara yapılan yorumların kişisel veri oluşturup oluşturmadığını sormuştur.

ABAD, somut uyuşmazlıkta, “sınav kâğıdında adayın adının ve soyadının bulunmaması, adayın sınava kendisine verilen özel bir numara ile girmiş olması ve sınav kâğıdını değerlendiren kişinin adayı tespit edemiyor olması durumunda sınava giren öğrencinin kimliği belirlenebilir kabul edilebilir mi?” sorusuna cevap aranmıştır.

ABAD, sınav adayının belirlenebilen gerçek bir kişi olduğunu, zira kişinin doğrudan isminden veya kimlik numarasıyla dolaylı olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Mahkeme’ye göre sınavı düzenleyen kurumun adayı, kâğıt üzerinden tanımlayamaması önemli değildir çünkü sınavı düzenleyen kurum elindeki ek bilgilerle adayı tanımlayabilecek durumdadır.

Breyer davasında olduğu gibi, bir bilginin kişisel veri olarak nitelendirilmesi için ilgili kişiyi tanımlayacak bilgilerin tek kişide olması gerekmez. Buna göre, sınavı değerlendiren görevlinin sınavı değerlendirirken adayı tanımlayamasa bile sınavı düzenleyen kurum, kişiyi tanımlamaya yarayan bilgileri elinde bulundurmaktadır.

Avrupa Birliği resmi sitesinde¹⁸ yaptığı açıklama da belirlenebilir gerçek kişi ifadesinden anlaşılması gerekenin ne olduğunu şu şekilde ifade etmiştir. “Bir kişinin, başka bir kişinin elinde bulunan bilgi ile doğrudan tanımlanması mümkündür. Ancak bir kişi dolaylı olarak da tanımlanabilir. Bu durumda göz önünde bulundurulması gereken başka etkenler de vardır. Bu husus şu anlama gelmektedir; elinizde bulunan bilgiler ile bir kişiyi tanımlamanız mümkün olmasa da, elinizdeki başka bir bilgi veya başka bir kaynaktan ulaşabileceğiniz bilgiler ile bu kişiyi tanımlayabilirsiniz. Üçüncü bir kişinin veriyi kullanarak ve veriyi ulaşabilecekleri başka bilgilerle birleştirerek bir kişiyi tanımlaması da dolaylı yoldan tanımlamanın başka bir şeklidir”.

III. Açık Rızanın Tanımı

6698 sayılı Kanun, kişisel verileri özel nitelikli kişisel veri (md 6) ve diğer kişisel veriler ayrımına tabi tutmuş olmasına rağmen her türlü

¹⁸ What is considered personal data under the EU GDPR? <https://gdpr.eu/eu-gdpr-personal-data> (ET: 02/01/2020).

kişisel verinin işlenmesinde açık rızasının varlığını aramaktadır(md 5). Kişisel verilerin işlenmesi, verinin ilk defa elde edilmesinden itibaren başlamakta olup, kişisel verilerin üzerinde gerçekleştirilen bütün işlemleri ifade etmektedir.

GDPR'daki düzenlemeye göre, kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun hâle getiren sebeplerden biri de veri öznesinin rızasıdır (md 6/1/a). GDPR'da genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde "rıza" yeterli kabul edilmiştir fakat özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için "açık rıza" aranmıştır (md 9).

GDPR'de rıza şu şekilde tanımlanmıştır (md 4/11): Veri sahibinin, kişisel verilerinin işlenmesi için özgür, belirli bir konuya ilişkin, somut bilgilendirmeye dayalı ve tereddüde yer bırakmayacak beyan ya da olumlu eylemle rızasını vermesi gerekir.

KVKK'da, açık rızanın tanımı yapılmıştır. Şöyle ki; açık rıza, "belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı" ifade etmektedir (md 3/a).

KVKK ile GDPR karşılaştırıldığında, açık rıza tanımında "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" (unambiguously)¹⁹ ifadesine yer verilmediği görülmektedir. 95/46/EC'de "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" ifadesine yer verilmemişti. GDPR tarafından bu kavramın kullanılması da veri sorumlularının bireyleri aşırı rıza talepleri ile karşı karşıya bırakmak zorunda olacağı gerekçesiyle eleştirilmiştir²⁰. KVKK'nın gerekçesine bakıldığında "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" ifadesi kullanılmıştır. KVKK'daki mevcut düzenleme öğretide

¹⁹ Bu kavram Türk Öğretisinde, "kesin" (ÇEKİN, Mesut Serdar, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 2. Bası, İstanbul 2019, s. 74); "muğlak olmayan" (HAN, Işık Aslı, Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019/1, s. 434); "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" (AVCI-BRAUN, Cihan, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza, Yeditepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XV, S. 1, Y. 2018, s. 19) olarak ifade edilmektedir. KVKK'nın gerekçesinin 5. maddesinin 2. fıkrasında "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" ifadesine yer verilmiştir. (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (ET: 26/01/2020)).

²⁰ TAYLOR, Chantelle, "UK regulator's guidance on GDPR consent - is the definition any clearer?", P. & D.P. 2017, 17(5), s. 1.

eleştirilmekte ve kanunda örtülü bir boşluğun meydana geldiği belirtilmektedir²¹. Kanaatimizce de, KVKK'da tanımlar kısmına bakıldığında, "açık rıza" kavramının tanımının "rıza" kavramı ile açıklanmış olması kanun yapma tekniği açısından doğru değildir. KVKK'nın getiriliş amacı ve gerekçesi dikkate alınarak yorum yapılmalı ve "açık rıza" kavramından kanunda belirtilen unsurların dışında "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" ifadesini de içerdiği sonucuna varılmalıdır.

Yasal düzenlemedeki açık rıza tanımı incelendiğinde, öznenin özelliklerinin dikkate alınmadığı görülmektedir. Açık rızanın özellikleri her somut olaya ilişkin değerlendirilmesi gerektiğinden kanun koyucunun yasa yapma tekniği açısından tercih ettiği bu yöntem son derece yerinde bir yöntemdir. GDPR'da küçüklerin rızası ayrıca düzenlenmiştir (md 8/1). Düzenleme gereğince, küçüklerin kişisel verilerin işlenebilmesi için en az 16 yaşında olmaları gerekir. 16 yaşın altındaki küçüklerin kişisel verilerinin işlenebilmesi için ebeveynlerinin izni gerekmektedir. GDPR'da, üye devletlere yaş sınırını, 13 yaşın altında olmaması şartıyla, dilediği gibi belirleme yetkisi verilmiştir (md 8). KVKK'da kişisel veri öznesinin yaşına ilişkin herhangi bir düzenleme getirilmemiştir. Bu nedenle de Türk Medeni Kanunu'nun ehliyete ilişkin hükümleri doğrudan uygulama alanı bulur.

Verilecek rızanın bağımsız olması gerekir²². Birden fazla rıza verilecekse her bir rızanın ayrı olması gerekir.

IV. Açık Rızanın Unsurları

A) Belirli Bir Konuya İlişkin Olma

Veri öznesi tarafından verilen rızanın geçerli olabilmesi için aranan ilk şart, rızanın belirli bir konuya ilişkin verilmiş olmasıdır (KVKK m.3/1,a). Bu unsurdan anlaşılması gereken, konunun somut olması ve çerçevesinin çizilmiş olmasıdır. Sınırları belirsiz olan hususlarda açık rıza alınması mümkün değildir. Daha sonra ihtiyaç olabilir gerekçesiyle kişisel verinin alınamaz²³. Veri işleyen, açık rızayı hangi konuya ilişkin

²¹ AVCI-BRAUN, s. 19.

²² WATTS, Mark, "Consent vs legitimate interest: Part 1", P. & D.P. 2018, 19(2), 7-9, s. 3.

²³ AVCI, s. 52; KÜZECİ, Elif, Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 203; ZOR, s. 71.

olarak almak istediğini açıklamalıdır. Açık rızanın belirli konuya ilişkin alınmış olması aynı zamanda rızanın sınırını da belirler²⁴. Belirli konuya ilişkin olma unsuru beraberinde belli amaç unsurunu da getirmektedir. Amacın açık ve meşru olması gerekir (KVKK md 4/c).

İlgili kişinin sınırsız ve belirsiz konulara ilişkin açıkladığı irade beyanı geçersizdir. Örneğin, “kişisel verilerimin işlenmesini kabul ediyorum”²⁵ şeklinde yaptığı irade açıklaması açık rıza olarak kabul edilemez. Çalışma Grubu, tek bir işlemle birden fazla konuda açık rıza alınabilmesinin ancak amaç için gerekli olması ve bu konuda ilgilinin bilgilendirilmesi ile mümkün olduğunu belirtmiştir²⁶.

Elektronik ticarete ilişkin usul ve esasları düzenlemek için 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun (ETDHK) çıkarılmıştır. Bu kanunda, gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapılmamıştır. Bu ayrımın yerine kanun koyucu, tüketici, esnaf ve tacir ayrımını yapmayı tercih etmiştir.

Ticari elektronik ileti gönderilmesi için alıcılardan önceden onay almak zorunludur (ETDHK md 6/1). Kanunda “önceden onay” ifadesi ile kastedilen “işlem öncesi alınması gereken izindir”. Kuralın istisnası da kanunda düzenlenmiştir. Şöyle ki, “kendisiyle iletişime geçilmesi amacıyla alıcının iletişim bilgilerini vermesi hâlinde, temin edilen mal veya hizmetlere ilişkin değişiklik, kullanım ve bakıma yönelik ticari elektronik iletiler için ayrıca onay alınmaz” (ETDHK md 6/1). Elektronik iletilerin gönderilmesine ilişkin bir diğer istisna da esnaf ve tacirlere ilişkindir. Onlara, önceden onay alınmaksızın, ticari elektronik ileti gönderilebilir (ETDHK md 6/2). Bu istisnanın gerçek kişiye uygulanabilmesi için kişisel verinin KVKK’ya uygun olarak elde edilmesi ve istisna konusunda gerçek kişinin aydınlatılması gerekir.

²⁴ BAYINDIR, s. 55.

²⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, 2018, s. 48. <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/0517c528-a43d-49f5-b1eb-33dc666cb938.pdf> (02.04.2020).

²⁶ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679 s. 10. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/document.cfm?action=display&doc_id=51030. (02.04.2020).

Tacir, bir ticari işletmeyi kısmen ya da tamamen kendi adına işleten kişidir (TTK md 12/1). Gerçek kişi tacirin, ticari faaliyetlerinin dışında yaptığı işlemler yönünden tacir olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir. Örneğin, kişinin evinde kullanmak üzere bulaşık makinesi alması durumunda kişiyi tüketici olarak nitelendirmemiz gerekir. Esnaf ise bedeni çalışması, sermayesinden fazla olan kişidir (TTK md 15).

Alıcı gerçek kişi tacir olsa da tüzel kişi tacir olsa da önceden onay alınmaksızın ticari elektronik ileti gönderilmesi mümkündür. Yalnız, gerçek kişi tacirin kişisel verisinin elde edilmesi KVKK'ya uygun olmalıdır. Örneğin, Bay (T), gerçek kişi tacirdir. Gerçek kişi tacirin telefon numarası, kişisel verisidir ve bu numarayı herkese açık internet sitesinde paylaştığını kabul edelim. Ticari elektronik ileti göndermek için ETDHK gereğince, Bay (T)'nin izni gerekmez. Yalnız, Bay (T)'nin kişisel verisi olan cep telefonu numarasının kullanılabilmesi için KVKK'ya uygun olarak açık rızasının alınması gerekir.

B) Bilgilendirmeye Dayanması

Açık rızanın bir diğer unsuru da bilgilendirmedir. Bu kavramdan anlaşılması gereken, açık rızanın neden alındığı, hangi konuya ilişkin alındığı ve sonuçlarının ne olduğu konusunda veri işleyen ilgili gerçek kişiyi bilgilendirmesidir²⁷. Veri öznesi kural olarak vasat dikkat ve özen gösteren bir kişi olarak kabul edilip²⁸, yapılan bilgilendirmenin de basit, mümkün olduğunca kısa olması ve açıklayıcı olması gerekir. Bilgilendirmenin içeriği, verinin niteliğine göre şekillendirilmelidir. Verinin niteliği, bilgilendirmenin düzeyini de belirleyicidir²⁹.

Bilgilendirme unsuru yönünden üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da KVKK ile ETDHK arasındaki ilişkidir. Gerçek kişiye yönelik gönderilecek ticari iletilerde KVKK ilkeleri doğrudan uygulama

²⁷ ANI, s. 132; TÜRKMEN, Sevgi, Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 110.

²⁸ Article 29 Working Party, Opinion 15/2011 on the definition of consent, s.19. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinionrecommendation/files/2011/wp187_en.pdf. (ET: 05.02.2020).

²⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, 2018, s. 49.

alanı bulur. KVKK ilkelerinin uygulanması, hizmet sağlayıcısı ve aracı hizmet sağlayıcıların sorumluluklarına ilişkin ETDHK ile getirilmiş yükümlülüklerle ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel değildir. Bu nedenle de ticari elektronik iletilere ilişkin bilgi verme yükümlülüğü kapsamında olan sözleşmenin kurulabilmesi için izlenecek teknik adımlara ilişkin bilgilerin alıcıya ayrıca verilmesi gerekir.

KVKK'nın üçüncü bölümünde veri sorumlusunun yükümlülükleri düzenlenmiştir. Yasal düzenleme gereğince, veri sorumlusunun iki yükümlülüğü bulunmaktadır. Birincisi aydınlatma yükümlülüğü, ikincisi ise veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerdir.

Aydınlatma yükümlülüğü gereğince, adil ve şeffaflık ilkeleri dikkate alınarak veri öznesi, veri işleme sürecinin varlığına ve amacına ilişkin bilgilendirilmiş olmalıdır³⁰.

Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken veri sorumlusunun yükümlülükleri kanunda sayılmıştır (KVKK md 10). Bu yükümlülükler gereğince, veri sorumlusu veya temsilcisi kimliğini açıklamalıdır. Örneğin, tüketici bir spor merkezine üyelik için gittiğinde havuzu kullanmak için gerekli olan kan ve idrar testi istendiğinde veri sorumlusunun kim olduğunun kan ve idrar testinin hangi amaçla alındığının tüketiciye açıklanması gerekir.

Veri sorumlusuna, kişisel verinin toplanma yöntemi hakkında da bilgi verilmelidir. Eğer, spor merkezi tarafından işlenen veri, başkaları ile paylaşılacaksa, hangi amaçla kimlere aktarılacağı bilgisi de veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüklerindedir. Ayrıca veri sorumlusu, verisini işlediği kişiye, kanunun veri sorumlusuna verdiği hakların neler olduğu konusunda bilgi vermek zorundadır.

10.03.2018 tarih ve 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'de (AKYGUUEH) belirtildiği üzere aydınlatma yükümlülüğü sözlü veya yazılı olarak yapılabilir (md 5).

Bilgilendirmeye ilişkin olarak yapılan sözlü ya da yazılı açıklamalarda belli kaynaklara yönlendirme yapılması ya da atıf yapılması bilgi-

³⁰ IT Governance Privacy Team, EU general data protection regulation (GDPR): an implementation and compliance guide. IT Governance Ltd, 2017, s. 208.

lendirme için yeterli değildir³¹. Örneğin, aydınlatma metni içerisinde KVKK'da düzenlenmiş olan ve tarafınızca kullanabilecek haklar ifadesine yer verilmesi yeterli değildir. Belirsiz cümleler ve muğlak ifadeler kullanılmamalıdır³². Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken açık ve kesin bilgilere yer verilmelidir. Muhtemel başka neden ve amaçlarla verinin işleneceği kanaatini uyandıran ifadeler kullanılmamalıdır (AKYGUUEH md 5/g). Bilgilendirmeye ilişkin yükümlülüklerin ihlâli, verilen rızayı geçersiz kılar³³.

Hangi hakların hangi yasal düzenleme tarafından verildiğinin belirtilmesi gerekir. Kişisel veri, veri sorumlusunun farklı birimleri tarafından farklı amaçlarla işlenecekse, kişisel veri işlenmeden önce aydınlatma yükümlülüğü her bir birim tarafından ayrı ayrı yerine getirilmelidir. (AKYGUUEH md 5/c).

Kanun koyucu, KVKK md 11'de verisi işlenen gerçek kişinin sahip olduğu hakların neler olduğunu açıkça düzenlemiştir. Bu yasal düzenleme gereğince, ilgili kişi, kişisel verisinin işlenip işlenmediğini eğer işlenmiş ise nasıl ve ne şekilde işlendiğini yurt içinde ve yurt dışına 3. kişilere kişisel verilerinin aktarılıp aktarılmadığını, eğer aktarılmışsa üçüncü kişilerin kimlik bilgilerini, kişisel verisinin silinmesini veya yok edilmesini talep etme hakkına sahiptir.

Hayatın olağan akışı gereğince, veri öznesinin bilmesi gereken hususlarda ayrıca bilgilendirme yükümlülüğü söz konusu değildir. Örneğin, müşterisinin adres bilgisini talep eden satıcı, adresin mal teslim edilmesi için kullanılacağını belirtmek zorunda değildir. KVKK'da, açık rızanın gerekli olmadığı haller istisnaî olarak sayılmıştır. Bu istisnalardan herbiri kendine has özelliği dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Örneğin, trafik kazasında ağır yaralanan ve bilincini kaybeden Bay (A)'ya yapılacak sağlık müdahalesi kapsamında Bay (A)'nın kişisel veri-

³¹ Article 29 Working Party Guidelines on consent under Regulation 2016/679 s.13. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/document.cfm?action=display&doc_id=51030. (02.04.2020).

³² KESER-BERBER, Leyla/Atabey, AYÇA/MERT, Melis, "E-Gizlilik Tüzük Taslağının Son Versiyonu Üzerine Düşünceler", Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Yıl 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 71.

³³ AVCI, s. 61.

sinin işlenmesi için Bay (A)'nın rızası aranmaz. KVKK'da düzenlenen bir başka istisna ise, sözleşmenin kurulması veya sözleşmeden doğan borçların ifasıyla doğrudan ilgili olan kişisel verilerin işlenmesi için kişisel verisi işlenen kişinin açık rızasının aranmamasıdır. Örneğin, Bay (A), internet üzerinden bir ürün satın alır. Ürünü satan şirket malın teslimini bir kargo şirketi aracılığıyla yaptırmaktadır. Bu durumunda Bay (A)'nın adresini teslimat için kargo şirketi ile paylaşması için Bay (A)'nın rızasını alması gerekmez. Fakat şirket, teslimatı bir başkası aracılığıyla yapacaksa aydınlatma yükümlülüğü gereğince, Bay (A)'yı konuya ilişkin bilgilendirmelidir. Bilgilendirme yapılırken birden fazla dağıtım işi yapan gerçek ve tüzel kişinin unvanına yer verilebilir ama unvan belirtilmeksizin, Marmara Bölgesi'nde dağıtım işi yapan kişiler gibi, ucu açık bir ifadeye yer verilemez. Aksi hâlde alınan rıza geçersiz olacaktır.

İnternet üzerinden yapılan tüketici işlemlerinde karşımıza sıkça çıkan "çerezler (cookies)" üzerinde de durmamız gerekmektedir. Çerezler, rakam ve harflerden oluşan işaretlerdir. İnternet üzerinden yapılan gezintilerde kişi ziyaret ettiği sitelerde izler bırakmaktadır. Bu izler takip edilerek kişinin profili çıkarılmaktadır. Kişinin ihtiyaçları doğrultusunda ilgili kişiye mal ve hizmet sağlayıcıları tarafından bilgilendirme yapılmaktadır. Çerezler, mal ve hizmet sağlayıcıları tarafından ilgili kişiye ihtiyaçlarına uygun teklifleri sunabilme açısından fırsat sağlamanın yanı sıra ilgili kişilere yönelik reklâm sunabilme imkânı da sağlar.

Çerez kullanımı konusunda ziyaret edilen her siteye girişte çerez kullanımı için rıza istenmekte ve bu konuya ilişkin bilgilendirme metinlerine yer verilmektedir. Uygulamada, çerez kullanımına ilişkin yapılan bilgilendirmenin metinlerini okudum veya anladım şeklinde kutucuklar aracılığıyla onay alınması alınan rızanın geçerli olduğu anlamına gelmez³⁴. Genellikle internet üzerinden verilen rızalarda bilgilendirme metinlerinin okunmadığı görülmektedir³⁵. Çerezlerin kullanımının kabul

³⁴ ÇEKİN, s. 189.

³⁵ UTZ, Christine, et al. "(Un) informed Consent: Studying GDPR Consent Notices in theField". In: Proceedings of the 2019 ACM SIGSAC Conference on Computer and Communications Security, 2019, s. 983. Yapılan ankette, en öne çıkan beklenti, çerezleri reddetmenin web sitesine erişimi engelleyeceği yönündedir. Onay verenlerin belli bir kısmı, onay vermemesi halinde sitenin çalışmayacağını düşünmektedir.

edilmesi rıza verildiği algısını yaratmaktadır. Bu durum kişisel veri güvenliğini tehdit etmektedir³⁶. İnternet sağlayıcıları, çerezler aracılığıyla sahip olunan bilgileri kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmektedirler³⁷.

Çerezlerden yola çıkarak kişinin doğrudan belirlenebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle de Avrupa Doğrudan ve Enteraktif Pazarlama Federasyonu, çerez kullanımı için GDPR anlamında rızaya odaklanılmaması gerektiğini aksi halde gereksiz rıza yorgunluğuna sebep olacağını belirtmektedir³⁸. Kanaatimizce bu anlayış yerinde değildir. Günümüzde internet kullanımında birçok siteye girişte çerezlerle karşılaşmaktayız. Onay verdiğimiz çerezlerinin kim ya da kimlerin hâkimiyetinde olduğu bilgilendirme metinlerinde yazmasına rağmen birçok kişi bu bilgileri okumamaktadır. İlgili bilgiler okunsa bile gerekli zamanın ayrılmamasından dolayı anlaşılammaktadır. Üzerinde durulması gereken en önemli husus şudur: Çerez kullanımı ile onay alan veri işleyen onayını aldığı kişiye ilişkin başkaca ek bilgilere sahip olup olmadığıdır. Kişisel veri koruma hukukunda, bazı ek bilgilere sahip olunması halinde kimliği belirlenebilir gerçek kişiden bahsedilebilir. Bu nedenle de tüketici hukuku açısından kural olarak çerezleri kişisel veri olarak kabul etmek gerekir. Yasal düzenlemede değişikliğe giderek çerezi yükleyen taraf için özel bir ispat kuralı öngörülmelidir. Şöyle ki; ihtilaf hâlinde çerez için onay alan onay aldığı kişiyi tanımlayacak ek bilgiye sahip olmadığını ispat etme külfeti altında olmalıdır.

1 Ocak 2020’de yürürlüğe giren Kalifornia Tüketici Gizlilik Kanunu’nun 8. Bölüm 1798.140. maddesi çerezleri doğrudan kişisel veri olarak kabul etmiştir (CCPA, Section 8, 1798.140/x).

Katılımcılardan bir kısmı onay vermesi hâlinde verisinin toplanmayacağını düşünmektedir.

³⁶ TAŞKAYA, Merih/Talay, Ömür, “Dijital Gözetimin Pazarlama Amaçlı Araçları: “Çerezler” ve Çerez Kullanımında “Açık Rıza””, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Y. 2019, S. 31, s. 380.

³⁷ ÖZDEMİR, s. 154.

³⁸ KESER/ATABEY/MERT, s. 72.

C) Özgür İrade

Açık rızanın unsurlarından olan özgür irade kavramına yasal düzenlemede doğrudan yer verilmiştir (KVKK md 3/a). Kişisel verisi işlenenin dış dünyaya yansıttığı iradesini özgürce vermesi gerekir.

Özgür iradeden bahsedilebilmesi için öncelikle “veri öznesinin sıfatı” değerlendirilmelidir. Veri öznesi, hukuki işlemlerde tüketici, esnaf veya tacir sıfatına sahip olabilir. Ayrıca “hukuki işlemin özellikleri” de incelenmelidir. Örneğin, kişisel verilerin işlenmesi için verilen rıza, genel işlem koşullarını içeren bir sözleşme kapsamında verilmişse, verilen rızanın geçerli olması için genel işlem koşulları yürürlük, içerik ve yorum denetimine tabi olmalıdır (TBK md 20-25).

V. Tüketicinin Kişisel Verisinde Rızanın Özellikleri

Hayatın olağan akışı gereğince, sözleşmenin tarafları her zaman aynı imkânlara sahip olamaz. Örneğin, bir tacir işletmesi için hammadde alırken içinde bulunduğu koşullar ile bir tüketicinin ürün satın alırken içinde bulunduğu koşullar birbirinden farklıdır. Sözleşmesel ilişkilerin bu özelliklerinden dolayı kanun koyucu özel yasal düzenlemeler ile korucuyu hükümler getirmiştir. İşçi işveren ilişkilerinde veya tüketici hukukunda bu özel düzenlemeler karşımıza sıkça çıkmaktadır.

Tüketicinin taraf olduğu sözleşmelerde ise, bir hükmün haksız şart olması ilgili hükmün geçersiz sayılması için yeterlidir. Şöyle ki, genel işlem koşullarından farklı olarak bir hükmün haksız şart sayılabilmesi için çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla hazırlanması gerekmez. “Haksız şart, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarıdır” (TKHK md 5/1).

GDPR, tüketici sözleşmelerinde haksız şartlara ilişkin düzenlemeler getiren 5 Nisan 1993 tarih ve 93/13/EEC numaralı Yönerge’ye³⁹ (UCT) benzer olarak, açıklama bölümününün 42. kısmında da belirtildiği üzere,

³⁹ COUNCIL DIRECTIVE 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfairterms in Consumer Contracts. [https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:en:HTML\(ET: 10.02.2020\)](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:en:HTML(ET: 10.02.2020)).

rıza bildirimlerinin açık ve düz bir dille, kolay ulaşılabilir ve haksız şartlar içermeyecek şekilde yazılması gerektiğini öngörmektedir.

GDPR ve KVKK, otonom(özerk) yetki modelini benimsemiştir⁴⁰. Bu yetki modelinde, veri öznesi, mevcut bilgiye dayanarak bilinçli ve özgür bir seçim yaptığı kabul edilmektedir⁴¹. Özellikle internet üzerinden kişisel verilerin işlenmesine ilişkin verilen rızalara ilişkin yapılan araştırmalarda yasal düzenlemelerin yeteri kadar amacına ulaşmadığını göstermektedir⁴². Yapılan araştırmalarda öne çıkan temel husus, tüketicilerin çok sık gördükleri mesajları görmezden geldikleri ve nadiren gizlilik bildirimlerini okudukları yönündedir. Gizlilik bildirimlerinin okunmasının ciddi bir zaman alması kanunun amacına ulaşmasının en büyük engellerinden biridir⁴³. California Tüketici Gizlilik Kanunu (CCPA) şeffaflığa ilişkin olarak aşamalı bir sistem benimsemiştir⁴⁴. Birinci aşamada, veri alınmadan önce ya da alındığı sırada tüketici bilgi-

⁴⁰ Lon Fuller, *The Morality of Law* isimli kitabında ülkesindeki hukuku değiştirme yetkisi olan genç bir hükümdarı konu alır. Halkın olumsuz tepkisiyle karşılaşan birkaç tepkiden sonra halka bir ders vermek için hapsirmek, öksürmek, kralın huzurunda bayılmak ya da düşmeyi suç kabul eden bir düzenlemeyi hayata geçirir. Şaşırtıcı olmayacak şekilde halk bu yeni yasayı olumsuz karşılar ve "yapılamayacak şeyi emretmek yasa çıkarmak değildir, uygulanamayan bir yasa yalnızca kafa karışıklığı, korku ve kaosa neden olur." der. Bu, AB veri koruma hukuku için de söylenebilir. Bu araştırmada GDPR'nin hızlı büyümesi ve bu nedenle de mükemmel koruma amacıyla yapılan düzenlemenin yakın gelecekte geri tepeceği ve sistemin aşırı yüklenmesine neden olacağı gerçeği tartışılmaktadır. AB veri koruma hukuku, "her şeyin hukuku" haline gelme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu da, teoride her koşulda mümkün olan en yüksek hukuki korumayı sağlamakta ancak pratikte bunları uygulamanın imkânsız olmasına neden olmaktadır (bkz: Purtova, s 41).

⁴¹ SCHERMER, Bart W./CUSTERS, Bartand/VAN DER HOF, Simone. "The crisis of consent: How stronger legal protection may lead to weaker consent in data protection." *Ethics and Information Technology* 16.2 (2014), s. 176.

⁴² SCHERMER/CUSTERS/VAN DER HOF, s. 176.

⁴³ Bir kişinin yıl içerisinde vermesi muhtemel rıza bildirimlerine ilişkin olarak, McDonald ve Cranor tarafından yapılan araştırmalarda; veri özneleri, rıza vermek için eğer tüm gizlilik bildirimlerini okursa bunun yıllık 244 saat alacağı; yalnızca, göz gezdireseler bile bunun 154 saat süreceğini tespit edilmiştir. Schermer, s. 177.

⁴⁴ CLARK, James vd. "California's Consumer Privacy Act and the GDPR - where do they overlap?", P. & D.P. 2018, 18(7), s. 2. <http://icproxy.khas.edu.tr/login?url=http://icproxy.khas.edu.tr:2092/login.aspx?direct=true&db=edswst&AN=edswst.2438061&lang=tr&site=eds-live> (ET: 10.02.2020).

lendirilmelidir. İnternet ortamında bilgilendirmenin önemi büyüktür⁴⁵. Bu bilgilendirme sayesinde tüketici, verisinin hangi amaçla alındığı ve hangi amaçla kullanılacağı konusunda bilgi sahibi olmalıdır. İkinci aşama, tüketicinin kişisel bilgisinin paylaşılması veya satılmasına ilişkin olarak ek bilgi talep edebileceği aşamadır. CCPA, GDPR'dan bir adım daha öteye giderek, tüketicilerin internet sitelerinde "kişisel bilgilerimi satma" şeklinde yer alan ayrı bir linke yer vererek tüketiciden onay istemeleri gerektiğini düzenlemiştir (CCPA, Section 8, 1798.135. (a) -1).

GDPR'da, UCT Tüzüğünde sağlayıcı ve tüketici arasında güç dengesizliği olduğu anlayışı benimsenmiştir⁴⁶.

Tüketicinin özgür iradesi ile açık rıza verdiğiinden bahsedebilmek için aranan koşulların neler olduğunun tespit edilmesi gerekir.

A) Tüketicinin hiçbir baskı altında kalmaması gerekir

Özgür iradenin varlığından bahsedebilmek için iradesini açıklayan gerçek kişinin hiçbir dış faktörün etkisinde kalmaması gerekir. Veri öznesi, kendisinden kişisel verisi istendiğinde kendisine yöneltilen talebi reddetme hakkı sahip olmalıdır ve bu talebin reddedilmesi durumunda herhangi bir yaptırım olmayacağından emin olmalıdır⁴⁷. Çalışma Grubu raporunda, özgür iradede bahsedebilmek için iradesini açıklayan kişinin hiçbir sosyal, ekonomik, psikolojik veya başka bir baskı altında kalmaması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁸.

Öğretide rıza gösterilmemesi durumunda karşılanacak yaptırımın çok hafif düzeyde olması halinde, rızasını açıklayan kişinin özgür olup olmadığı hususunda görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre, hafif bir külfet etkisiyle verilen rıza geçerlidir⁴⁹. Bir diğer görüş, veri öznesi herhangi bir zarara uğramasa veya zarar tehlikesi ile karşılaşmasa bile hafif bir yaptırı-

⁴⁵ ANI, s.133; KÜZECİ, s. 129; ZOR, Abdülhamid, Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlâlden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020, s. 90.

⁴⁶ Charter Of Fundamental Rights Of The European Union 2012/C 326/02. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN> (ET: 10.02.2020).

⁴⁷ IT GovernancePrivacy Team, s. 207.

⁴⁸ Article 29 Working Party Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, s. 5.

⁴⁹ KÜZECİ, s. 241.

rım varlığında dahi verilen rızanın özgür olmadığını savunmaktadır⁵⁰. Kanaatimizce, özgür iradenin varlığından bahsedebilmemiz için zorlayıcı hiçbir dış faktörün etkisinin olmaması gerekir⁵¹. Yaptırımın hafif düzeyde olması hâlinde verilen rıza, özgür rıza olarak kabul edilemez.

Tüketicinin hiçbir baskı altında kalmaması ile kastedilen “baskı” TBK anlamında irade bozukluğu hallerinden daha geniş bir anlam ifade eder. TBK anlamında irade bozukluğu hallerinin varlığı durumunda ortaya çıkan irade, sakat irade olacaktır. Sakat bir iradenin varlığı halinde verilen iradenin özgür irade olduğundan bahsedilebilir mi? sorusunun cevaplandırılması gerekir. Sakat iradenin söz konusu olduğu halde, özgür iradenin varlığından bahsedemeyiz. Sözleşmenin kurulması için gerekli irade ile sözleşme gereğince kişisel verinin işlenmesi için aranan açık rıza farklı kavramlardır. Kişisel verinin işlenmesine ilişkin açık rıza genellikle sözleşmenin kuruluşu aşamasında alınmaktadır ama sözleşme kurulduktan sonra ifadan önceki aşamada da açık rızanın alınabilmesi mümkündür. Bu nedenle de teorik olarak sözleşmenin kurulması için gerekli rıza irade bozukluğu hallerinden birinin varlığı halinde sakat olacaktır ama kişisel verinin işlenmesine ilişkin olarak alınan açık rıza geçerli olabilir.

Sözleşme kuruluşunda irade bozukluğu hallerinden birinin varlığı halinde, düzelebilir hükümsüzlük haliyle karşılaşırız⁵². İradesi sakatlanan kişinin sözleşmeyi onaması halinde sakat iradeye ilişkin sözleşme geçerli hâle gelir. Oysa ki, kişisel verinin işlenmesi için alınması gereken açık rızanın baskı altında alınması halinde kesin hükümsüzlükle sakat bir hukuki işlemin varlığı söz konusudur. Bu nedenle de kişisel veri sa-

⁵⁰ SELEK, Ozan, “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, C. 21, S. 2, Y. 2019, s. 925.

⁵¹ Kişisel Verilerin Korunması Kurumu’nun 25.03.2019 tarih ve 2019/82 sayılı kararı. (ET:01.07.2020, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5463/-Bir-market-zincirinin-sadakat-kart-uygulamasina-iliskin-ihbar-ve-sikayetler-hakkinda>) “...kart üyeliği bulunmayan müşterilerin fırsatlardan yararlanamasa da şirketin sunduğu alışveriş ortamından faydalanmaya devam edebildiğini, hizmet sunumu için sadakat kart üyeliğinin zorunlu tutulmadığını belirtmiş, bu nedenle bu durumda ürün veya hizmet sunumunun açık rıza şartına bağlandığı iddiasının yerine olmadığına karar verilmiştir”.

⁵² OĞUZMAN, M.Kemal/ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 178-179.

hibinin onama yönündeki irade beyanı ile sonuç değişmeyecektir. Bu durumda ancak baştan kişisel verinin işlenmesi için açık rıza alınması gerekir. Örneğin, Bay (A)'nın, Bay (B)'nin korkutması sonucu ABC Spor Merkezi A.Ş'ye üye olduğunu ve üye olurken de kişisel verilerinden parmak izi ve kan grubunun işlenmesine açık rıza verdiğini kabul edelim. Bay (A)'nın ABC Spor Merkezi A.Ş ile yaptığı sözleşmeyi onaması halinde düzelebilir hükümsüz sözleşme ilk yapıldığı andan itibaren geçerlilik kazanır. Bu sözleşmeye dayalı olarak taraflar hak ve borç altına girerler. Bay (A), bu sözleşmeye dayalı olarak ABC Spor Merkezi A.Ş'ye her ay kullanım için belli bir para borcu altına girer. Burada üzerinde durulması gereken husus, Bay (A)'nın parmak izi ve kan grubunun işlenmesi için verdiği korkutmaya dayalı rızanın geçerli hâle gelip gelmediğidir. Açık rıza verilirken kişinin özgür iradesine dayanmadığından kişisel verisini veren kişi tarafından daha sonra verilen "onama" da sakat iradeyi geçerli iradeye dönüştürmeyecektir.

TBK anlamında irade bozukluklarından "korkutma" halinden bahsedebilmemiz için korkutulan kişinin kendisine veya yakınlarına karşı ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin söz konusu olması gerekir (TBK md 38/f.1). Oysa ki, TBK'da düzenlenen "korkutmanın koşulları" gerçekleşme bile tüketici herhangi bir baskıdan dolayı kişisel verisinin işlenmesine açık rıza veriyorsa, verilen açık rıza, KVKK gereğince geçersiz olacaktır. Geçersizliğin türü de kesin hükümsüzlüktür.

Tüketicinin hiçbir baskı altında kalmamasından anlaşılması gereken husus, tüketicinin açık rızasını vermemesi hâlinde herhangi bir olumsuz durum veya tutumla karşılaşma endişesini taşımamasıdır. Örneğin, tüketici kişisel verisini vermediğinde taraf olduğu sözleşmeye konu ürünü satın alabileceğini biliyor ama yapılan kampanya çekilişinden yararlanmama endişesini taşıyorsa, tüketicinin özgür iradesiyle açık rıza vermediği sonucuna varılmalıdır. Bu nedenle tüketicinin taşıyacağı endişe ile verilen açık rıza arasında uygun nedensellik bağı varsa verilen rıza geçersiz olacaktır. Geçersizliğin türü de kesin hükümsüzlüktür.

İrade bozukluklarından "yanılma" halinde yanılmaya düşen tarafın sözleşme ile bağlı olmaması için yanılmanın "esaslı" olması aranmaktadır (TBK md 30). Yanılmanın esaslı olmaması durumunda yanılmaya düşen taraf kural olarak sözleşme ile bağlıdır. Saikte yanılma da

kural olarak esaslı yanılma sayılmaz ancak saikin sözleşmenin temelini teşkil etmesi durumunda ve saikte yanılmanın dürüstlük kuralı gereğince kabul edilebilir olması halinde esaslı yanılma olarak kabul edilebilmesi mümkündür (TBK md 32). Kişi, kişisel verilerinin işlenmesi için vermiş olduğu açık rızasını açıklarken herhangi bir hususta yanılması halinde verilen açık rıza geçersiz olacaktır. Bir diğer ifade ile yanılmasının esaslı olması aranmayacaktır. Burada üzerinde durulması gereken kriter, yanılma ile verilen açık rıza arasında nedensellik bağının kurulabilmesidir.

GDPR’da verilen rızanın geri alınması da düzenlenmiştir. Şöyle ki; veri sahibi, rızasını istediği zaman geri çekme hakkına sahiptir. Rızanın geri çekilmesi, geri çekilmeden önce rızaya dayalı işlemin yasallığını etkilemez. Rıza vermek kadar geri çekmek de kolay olmalıdır (GDPR md 7/3). KVKK’da rızanın geri alınması hususu düzenlenmemiştir. 28.10.2017 tarih ve 30224 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmeliğin (RG-28/4/2019-30758) 12. maddesinde, kişisel verileri ilgili kişinin talep etmesi durumunda silme ve yok etme süreleri düzenlenmiştir. Düzenleme gereğince, KVKK md 11⁵³ ve 13⁵⁴ kapsamında, ilgili

⁵³ KVKK md 11’in getirdiği düzenleme şu şekildedir: “(1) Herkes, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili; a) Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, b) Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, c) Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, ç) Yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, d) Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme, e) 7 nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, f) (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, g) İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme, ğ) Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme haklarına sahiptir”.

⁵⁴ KVKK md 13’ün getirdiği düzenleme şu şekildedir:“(1) İlgili kişi, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili taleplerini yazılı olarak veya Kurulun belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna iletir. (2) Veri sorumlusu başvuruda yer alan talepleri, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırır. Ancak, işlemin ayrıca bir maliyeti gerektirmesi hâlinde, Kurulca belirlenen tarifedeki ücret alınabilir. (3) Veri sorumlusu talebi kabul eder veya gerekçesini açıklayarak reddeder ve cevabını ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik or-

kişi, veri sorumlusuna başvurarak kendisine ait kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini talep edebilir. Bu talep hâlinde, KVSYEAHGHY'de üç farklı ihtimâl düzenlenmiştir.

Birinci ihtimâl, kişisel veri işleme şartlarının tamamen ortadan kalkmasına ilişkindir. Bu durumda veri sorumlusu talebe konu kişisel verileri en geç otuz gün içinde siler, yok eder veya anonim hale getirir ve mevcut duruma ilişkin ilgili kişiye bilgi vermelidir (KVSYEAHGHY md 12/a).

İkinci ihtimâl, kişisel verinin üçüncü kişiye aktarılmış olmasına ilişkindir. İşlenme şartları tamamen ortadan kalkan kişisel veri üçüncü kişilere aktarılmışsa veri sorumlusu kendisine yöneltilen talebi üçüncü kişiye bildirir ve talebin yerine getirilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasını temin eder. (KVSYEAHGHY md 12/b).

Üçüncü ihtimâl, kişisel verinin işlenme şartlarının tamamen ortadan kalkmamasına ilişkindir. Veri sorumlusu, en geç otuz gün içinde yazılı veya elektronik ortamda kişisel verileri işleme şartlarının tamamen ortadan kalkmadığını gerekçe göstererek talebi reddedebilir. (KVSYEAHGHY md 12/c).

B) Tüketicinin seçim imkânı tanınmalıdır

Tüketicinin, bir mal veya hizmetten yararlanmak için taraf olduğu sözleşme kapsamında özgür iradesinden bahsedilmesi için, seçim imkânına sahip olması gerekir. Örneğin, tüketici Bay (A)'nın üye olduğu ABC Spor Merkezi A.Ş'nin güvenlik nedeniyle "parmak izi sistemini" kullandığını kabul edelim. Kullanılan sistem sayesinde güvenlik önemleri üst seviyede tutulmakta ve spor merkezine üye olmayan kişilerin girmesine engel olunmaktadır⁵⁵. Bu sistem sayesinde giriş ve çıkışlarda

tamda bildirir. Başvuruda yer alan talebin kabul edilmesi hâlinde veri sorumlusunca gereği yerine getirilir. Başvurunun veri sorumlusunun hatasından kaynaklanması hâlinde alınan ücret ilgiliye iade edilir".

⁵⁵ Kişisel Verilerin Korunması Kurumu 27.02.2020 tarih ve 2020/167 sayılı kararı. (ET:01.07.2020, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6738/2020-167>). "Bu kapsamda, spor salonuna giriş için el ve parmak izi taraması sisteminin, üyelerin açık rızası olsa bile hizmetten faydalanmak için üyelere sunulmasının, kişisel verilerin işlenmesinde ölçülülük ilkesi ışığında ilgili kişilerden minimum düzeyde veri talep etme ilkesi ile uyumlu olmadığı değerlendirilmiştir".

ayrıca güvenlik personeli çalıştırılmamakta ve dolayısıyla maliyet konusunda tasarrufta bulunmaktadır. Spor merkezi yönetimi tarafından getirilen sistemin yararlı birçok yönünü saymak mümkündür. İnceleme konumuz nedeni ile cevaplanması gereken soru, tüketicinin kendisinden parmak izi istendiğinde, nedenleri makul ve meşru olmasına rağmen, kendisine başkaca bir alternatif sunulmaması nedeniyle tüketicinin açık rızasını dış dünyaya yansıttığının kabul edilip edilemeyeceğidir. Kanaatimizce, bu durumda tüketicinin özgür iradesi ile açık rıza verdiğini kabul etmemiz gerekir. Tüketiciden kişisel verisi talep edilirken, makul ve yararı sebeplerin bulunması yeterli değildir. Makul ve yararlı sebeplerin bulunmadığı durumlarda zaten açık rızanın talep edilebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle de tüketiciye mümkün alternatifler sunulmalıdır. Örneğin, tüketiciye, kartla giriş imkânı sunulmalı ve bu imkânı kullanabilmesine herhangi bir sınırlama getirilmemelidir. Seçim imkânına sahip tüketicinin, kart taşıma külfetinden kurtulma veya daha güvenliği olduğunu düşündüğü için parmak izini vermesi, tüketicinin özgür iradesinin varlığını gösterebilir. Vermiş olduğumuz örneği geliştirebiliriz. Aynı spor merkezinin retina tanıma sistemine dayalı olarak merkeze giriş yapabilmesi ihtimâlini getirebilmesi de mümkündür. Bu ihtimâli değerlendirecek olan kişi de tüketicidir. Tüketici dilerse kendisine ait bir kişisel veri olan retinasına ilişkin verinin de işlenmesine izin verebilir.

Tüketicinin taraf olduğu sözleşme ilişkisinde, kişisel verisini vermesi sözleşmenin bir unsuru hâline getirilmişse, bu durumda nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiği hususunun da aydınlatılması gerekir. Vermiş olduğumuz örnekte bir değişikliğe giderek durumu netleştirebiliriz. ABC Spor Merkezi A.Ş, son bir yıldır güvenlik nedeniyle parmak izi sistemi ile giriş ve çıkış yapılan bir spor merkezi olduğu varsayımından hareket edelim. Bay (A) da bu spor merkezine üye olmak istiyor. Bay (A)'nın incelediği sözleşmenin kuruluş şartları arasında "parmak izini verilmesi"nin gösterilmiş olduğunu kabul edelim⁵⁶. Sözleşmeye

⁵⁶ Kişisel Verilerin Korunması Kurumu'nun 25.03.2019 tarih ve 2019/81 sayılı kararı. (ET:01.07.2020). <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5496/2019-81-165>). "...kişisel veri sahibinin seçim özgürlüğünü etki altında bırakıyorsa, bu durumda rızanın özgürce verildiğini söylemenin mümkün bulunmadığı, somut olayda da özel nitelikli kişisel

konulan bu şartla ilgili şirketin başta güvenlik, maliyet ve satış politikaları açısından son derece önemli sebeplerinin olduğunu kabul edelim. Mevcut durumda tüketicinin o spor merkezine üye olması zorunlu değildir. Aynı hizmeti veren başka şirketlerde vardır. Başka bir spor merkezin gitmeyi tercih edebilir düşüncesi de akıllara gelebilir.

Bütün bu değerlendirmeler de asıl çözüm bekleyen sorun kişisel verinin bir sözleşmenin kuruluş şartı hâline getirilebilmesinin mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Kişisel veri işlemenin öncelikli olarak sözleşmenin amacına hizmet etmesi gerekir⁵⁷. Sözleşmenin kuruluşu için zorunlu olmayan kişisel veri, sözleşmenin kuruluş şartı hâline getirilmesi veya sözleşmenin ifası şartı haline getirilmesi durumunda verilen rıza geçersiz olacaktır⁵⁸. Bu durumlarda kişisel verinin işlenmesine ilişkin irade, bir zorlama ile alınmaktadır⁵⁹. Bir başka ifadeyle, rıza diğer “şart ve koşullardan” ayrı tutulmalı ve hizmet için gerekli olmadığı sürece ön şart olarak ileri sürülmemelidir⁶⁰. Kanaatimizce, tüketici hukukunda kişisel verilerin verilmesi kural olarak sözleşmenin kuruluş şartı hâline getirilemez. Bu kuralın istisnasından bahsedebilmek için kişisel verinin alınmasının sözleşmenin kuruluşu için zorunlu olması gerekir. Seçim imkânını ortadan kaldıran tek tip düzenlemelerin nedenleri ve faydalarının varlığı, vardığımız sonucu değiştirmeyecektir. Bay (A), böyle bir sözleşmeye taraf olsa ve kişisel verisini sözleşmenin tarafı olan şirket ile paylaşırsa bile tüketicinin özgür iradesinden bahsedemeyiz.

Çerez kullanımının kabulü koşula bağlanırsa verilen açık rızanın geçerliliğinden bahsedilemez. Çerez kullanımının koşula bağlanması ile

veri olan avuç içi izinin alınmasına onay verilmesinin sözleşmenin kurulması için zorunlu bir şart olarak sunulduğu ve dolayısıyla üyeler tarafından verilen açık rızanın özgür iradeye dayalı olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiş ve veri sorumluları hakkında cezai işlem uygulanmıştır”.

⁵⁷ ANİ, s. 109.

⁵⁸ YÜCEDAĞ, s. 774.

⁵⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s. 27. <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/7d5b0a2f-e0ea-41e0-bf0b-bc9e43dfb57a.pdf>. (ET: 11.03.2020).

⁶⁰ TAYLOR, s. 2.

birlikte elde edilen verinin kullanılacağı alanda belirsiz hâle gelmektedir⁶¹.

GDPR md 7/4'de sözleşme kapsamında alınan rızanın sözleşme açısından gerekli olup olmadığı hususuna ilişkin olarak açık bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme gereğince, özgürce rıza verilir verilmeyeceği değerlendirilirken, diğer unsurların yanı sıra, bir hizmetin sağlanması da dâhil olmak üzere bir sözleşmenin ifasının gerçekleştirilmesi için gerekli olmayan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin rıza olup olmadığına azami ölçüde dikkat edilmelidir.

VI. Açık Rızanın Şekli

KVKK ve GDPR'da açık rızanın şekli konusunda herhangi bir düzenleme getirilmemiştir.

Rızanın nasıl alınacağına ilişkin düzenli bir uygulama da yoktur⁶².

Medeni hukukta rıza, işlem öncesi verildiği zaman "izin" kavramı ile ifade edilir, işlem sonrası rıza ise "onama" (icazet) kavramı ile ifade edilir. KVKK'da kullanılan "rıza" kavramından kastedilen Medeni Hukuk anlamında "izindir". Açık rızanın şekline ilişkin olarak değerlendirilmesi gereken temel sorun, örtülü irade beyanı ile açık rızanın verilemeyeceğidir. Türk Borçlar Kanunu (TBK) md 1/1 gereğince, irade açıklaması, açık veya örtülü olabilir. Açık irade, irade beyanında bulunanın hiçbir yoruma gerek olmaksızın dış dünyaya yansıttığı iradenin anlaşılabilir olması anlamına gelir. Örtülü irade beyanı iki anlamda kullanılabilir⁶³. Birincisi, "dar anlamda örtülü irade beyanı" ikincisi ise "geniş anlamda örtülü irade beyanıdır. Dar anlamda örtülü irade beyanından anlaşılması gereken "susmadır". Geniş anlamda örtülü irade beyanı ise iradenin dış dünyaya yansıdığını gösteren her türlü davranıştır. İradenin yazılı ve sözlü olarak ortaya konulmasıdır. Aktif veya pasif bir davranış şeklinde de ortaya çıkar.

Dar anlamda örtülü irade beyanı olan susmaya, kural olarak sonuç bağlanamaz, meğer ki, kanun, işin özelliği ve durumun gereğinden aksi

⁶¹ TAŞKAYA/TALAY, s. 375.

⁶² TAYLOR, s. 2.

⁶³ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 19. Bası, Ankara 2015, s. 135.

anlaşılmiş olmasın. Hiç kimse sebep olmadığı bir öneriyi reddetmek zorunda değildir⁶⁴ ancak cevap vermek zorunda olan muhatabın susması, kabul sayılır⁶⁵. Taraflar yaptıkları sözleşmede susmanın kabul anlamına geleceğini kararlaştırmışlarsa bu durumda susma örtülü kabul değil, açık kabul anlamına gelir⁶⁶.

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin veri sahibinin susma ile açık rızasını verebilmesi mümkün değildir. Geniş anlamda örtülü rızanın kişisel verilerin işlenmesinde geçerli bir rıza türü olup olmadığı tartışmalıdır⁶⁷. GDPR kapsamında açık rızadan anlaşılması gereken, veri sahibinin beyanı veya aktif bir davranıştır. Bir diğer ifade ile açık rıza verilmesi, veri sahibinin herhangi bir şey yapmadan elde ettiği bir şeyden ziyade yaptığı bir şeydir⁶⁸. İma edici davranışlar ile de rıza verilebilir⁶⁹. Örneğin, “bu odaya girdiğinizde kameralarla görüntünüzün alınmasına rıza veriyorsunuz” uyarısını görmesine rağmen o odaya giren kişi sergilediği davranış ile rızasını vermiştir⁷⁰. Dış dünyaya yansıyan herhangi bir eylem, veri öznesinin isteğini belirtecek kadar açık ve veri işleyen taraftan anlaşılabilir herhangi bir işaret olabilir⁷¹.

GDPR'nin açıklama bölümünün 32. Kısımında⁷², rızanın verilmiş şekline ilişkin önemli kriterler belirtilmiştir. Şöyle ki,

⁶⁴ “Qui ne dit mot ne consent pas” ilkesi, hiç kimse sebep olmadığı bir soruya cevap vermek zorunda değildir, anlamına gelir. (EREN, s. 257). Aynı ilke Mecelle’de de mevcuttur. Mecelle’nin 67. maddesi gereğince, “Sâkit’e bir söz isnad olunmaz. Lâkin ma’rız hâcette sükût beyandır”. Bu düzenleme ile kastedilen şudur: “Susan (sükut eden) kimseye “şu sözü söylemiş oldu” denilmez, lâkin söyleyecek yerde susması (sükut etmesi) ikrar ve beyan addolunur. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 147.

⁶⁵ EREN, s. 256.

⁶⁶ EREN, s.257.

⁶⁷ SCHERMER/CUSTERS/VAN DER HOF,.s. 175, Taylor, s. 3.

⁶⁸ IT Governance Privacy Team, s. 209.

⁶⁹ WATTS, s. 3.

⁷⁰ SCHERMER/CUSTERS/VAN DER HOF, s. 175.

⁷¹ SCHERMER/CUSTERS/VAN DER HOF, s. 175; TÜRKMEN, s. 115.

⁷² General Data Protection Regulation Recital No. 32. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-32>. (ET:14.03.2020).

i) Rıza, beyan veya aktif bir davranışla verilebilir. Sözlü veya elektronik yolla veri sahibi rıza verebilir.

ii) Susma veya önceden işaretlenmiş kutulardaki işareti kaldırma halinde veri sahibinin rıza verdiğiinden bahsedilemez.

iii) Veri sahibi, rızasını elektronik yollarla verecekse veri sahibinden rızası talep edilirken talebin açık, özlü ve gerekli olması gerekir.

ABAD'ın Planet49 kararı konuya ilişkin emsal karar niteliğindedir⁷³. Planet49, 24 Eylül 2013'te www.dein-macbook.de isimli web sitesinde bir çekiliş düzenlemiştir. Çekilişe katılmak isteyen kullanıcılardan posta kodlarını girmeleri istenmiş ve kullanıcılar daha sonra isim ve adreslerini girmelerinin istendiği başka bir web sayfasına yönlendirilmişlerdir. İsim ve adres kutucuklarının altında biri önceden işaretlenmiş iki adet kutucuk gösterilmiştir. Bu kutucularla, katılanların, kutucuklardaki işareti kaldırmadıkları takdirde belli konulara ilişkin rıza vermiş sayılacakları belirtilmektedir.

Dava öncesi gönderilen ancak cevaplanmayan bir mektupta Alman Tüketici Organizasyonları Federasyonu, Planet49 tarafından kutucuklar aracılığıyla talep edilen rızaların ulusal hukukun gerekliliklerini karşılamadığını iddia etmiştir. Daha sonra Federasyon yerel mahkemede, dava açarak Planet49'un bu tarz bildirimler kullanmasının durdurulmasını talep etmiştir. Yerel mahkeme taleplerin bir kısmını kabul etmiştir.

Planet49 tarafından itiraz edilen karar neticesinde Bölgesel Yüksek Mahkeme, Federasyon'un, Planet49'un uygulamasını durdurma talebinin dayanaksız olduğunu zira, kullanıcının önceden işaretlenmiş kutucuktaki işareti kaldırabileceğini ve metnin yeterince açık olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, çerez kullanımına bilgi verilmeksizin ulaşılabildiği hâlde kullanıcıların ayrıca çerezler için onay verdiği belirtilmiştir.

Federal Mahkeme'ye yapılan başvuru üzerine, Planet49'un internet kullanıcılarından önceden işaretlenmiş kutucuk ile almış olduğu rızanın, geçerli olup olmadığına ilişkin olarak Federal mahkeme, yargı-

⁷³ Judgment of 1 October 2019, Planet49, C-673/17, EU:C:2019:801 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218462&pageInIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2645649>. (ET:16.01.2020).

lama esnasında şu soruları ABAD'a yöneltmiştir: "(a) Önceden işaretlenmiş ve rıza vermemek için kullanıcının işareti kaldırmak durumunda olduğu kutular ile bilgi depolama veya kullanıcının cihazında depolanmış bilgiye ulaşım, geçerli bir rıza oluşturur mu? (c) Soru 1(a)'da bahsi geçen durumlarda, GDPR kapsamında geçerli bir rıza oluşur mu?"

ABAD, internet kullanıcısının önceden seçilmiş bir kutucuktaki işareti kaldırarak rıza vermesi durumunda verilen rızanın geçerli olmadığına hükmetmiştir. Ayrıca, çerezlerin de kişisel veri olduğunu çünkü çerezleri veren kullanıcıları belirlemeye yarar bilgilerin çerezleri toplayan Planet49 olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ

Özel hayatın gizliliğin korunması başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunması için kişisel verilere anayasal düzeyde bir koruma getirilmiştir. KVKK'da, veri öznesinin kişisel özellikleri dikkate alınarak düzenlemeler getirilmemiştir. Kanun koyucu, çerçeve hükümlere yer vermeyi tercih etmiştir.

Kişisel veri koruma hukukunun asıl amacı, kişisel verileri korumaktır. Kişisel verileri işlemek kural olarak yasaktır. Bu kuralın en önemli istisnalarından biri, veri öznesinin rızasıdır. KVKK'da genel nitelikli ve özel nitelikli kişisel veri ayrımı yapılmışsa da her iki tip verinin işlenmesinde "açık rıza" aranmıştır. Açık rızanın verilmesi herhangi bir şekle tabi değildir. Dar anlamda örtülü rıza ile yani susma ile açık rızanın verilebilmesi mümkün değildir. Dış dünyaya yansıyan iradenin aktif bir davranışla ortaya konulması hâlinde geniş anlamda örtülü davranışla açık rızanın verilebilmesi mümkündür.

Kişisel verilerin korunması, birden fazla hukuk dalının kesişme noktasında yer almaktadır. Kişisel veri koruma hukuk dalının amacına ulaşabilmesi için diğer yasal düzenlemeler ile ilişkisi de incelenmelidir. KVKK, gerçek kişinin kişisel verilerini korumak amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Gerçek kişi tacir de olsa tüketici de olsa KVKK tarafından getirilen korumadan yararlanacaktır. Örneğin, elektronik iletilere ilişkin ETDHK tarafından özel düzenlemeler getirilmiştir. ETDHK gereğince, tacir ve esnaflardan onay alınmadan elektronik ticarî ileti gönderilebilmesi mümkündür. Burada göz ardı edilmemesi gereken husus şudur:

Kişisel verinin elde edilmesi ve işlenmesi birbirinden farklı hususlardır. Bu nedenle de ETDHK kapsamında gerçek kişi tacir veya esnafın cep telefonuna gönderilecek elektronik ticari ileti için öncelikli olarak kişisel bir veri olan cep telefonunun elektronik ileti gönderecek kişi tarafından KVKK'ya uygun olarak elde edilmesi gerekir.

Kişisel veri öznesinin tüketici olması durumunda THKK'nın tüketici için getirmiş olduğu koruyucu hükümlerin, KVKK'nın uygulanmasında doğrudan uygulama alanı bulması gerekir. Özellikle, kişisel verilerin işlenmesi için aranan "açık rızanın" uygulamasında bu iki hukuk dalının ilişkisi büyük önem kazanmaktadır. Açık rızanın unsurlarının ne olduğu KVKK'da düzenlenmiştir. "Bu unsurlar niteliği gereği çerçevedir". O nedenle de her bir unsur somut olaya ilişkin olarak değerlendirilmelidir. Veri öznesinin tüketici olması durumunda öncelikli olarak tüketici ile veri işleyen arasındaki "güç dengesizliği" dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Veri öznesinin tüketici olması hâlinde tüketicinin özgür iradesiyle hareket etmediği karine olarak kabul edilmelidir. Tüketicinin birçok kişisel verisi aynı zamanda ekonomik bir değeri ifade etmektedir. Mal ve hizmet sağlayıcıları mümkün olan her fırsatta tüketicinin kişisel verisini işlemek isterler. Tüketicinin verdiği açık rızanın geçerliliği değerlendirilirken bu hususların dikkat alınması gerekir.

Yaygınlaşan e-ticaret uygulamaları nedeniyle tüketici işlemleri de yaygın olarak internet üzerinden yapılmaktadır. Birçok internet sitesine girilince çerez uygulamaları ile karşılaşmaktayız. Çerez uygulamaları, kişisel veri koruma hukukunu tehdit eder boyutlara ulaşmaktadır. Çerezleri elde edenler, çerezler aracılığıyla gerçek kişiyi belirleyemedikleri gerekçesiyle alınacak rızanın KVKK kapsamında olmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Oysa ki, gelişen teknoloji beraberinde her türlü bilgiye erişimi de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle de kanunda değişikliğe gidilerek, çerezleri kişisel veri olarak kabul etmek, menfaatler dengesine en uygun olan çözümdür. Getirilecek düzenlemede çerezin kişisel veri olmadığını ispat külfetini çerezi talep edenin yüklenmesi durumunda sorun büyük oranda çözülecektir.

KAYNAKLAR

- AKSOY, Hüseyin Can, Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010.
- ANI, Nevzat Ali, Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.
- AVCI-BRAUN, Cihan, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza, Yeditepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XV, S.1, Y.2018, s. 13-34.
- AVCI, Yasemin, Kişisel Verilerin Korunması, SÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.
- BAYINDIR, Hamza, "Özel Sağlık Kurumları Kapsamında Kişisel Verilerinin İşlenmesi ve Korunması", İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.
- CLARK, James vd. California's Consumer Privacy Act and the GDPR - where do they overlap?, P. & D.P. 2018, 18(7),7-9. <http://icproxy.khas.edu.tr/login?url=http://icproxy.khas.edu.tr:2092/login.aspx?direct=true&db=edswst&AN=edswst.2438061&lang=tr&site=eds-live>.
- ÇEKİN, Mesut Serdar, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 2. Bası, İstanbul 2019.
- EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 19. Bası, Ankara 2015.
- HAN, Işık Aslı, Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019/1, s. 417-461.
- HELVACI, Serap, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Korumaya Davalar, Beta Yayınevi, İstanbul 2001.
- IT GOVERNANCE PRIVACY TEAM, EU General Data Protection Regulation (GDPR): an implementation and compliance guide. IT Governance Ltd, 2017.

- KESER BERBER, Leyla/ATABEY, Ayça/MERT, Melis, E-Gizlilik Tüzük Taslağının Son Versiyonu Üzerine Düşünceler, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, Yıl 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 66-74.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ ARPACI, Abdülkadir, *Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme*, 7.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.
- KÜZECİ, Elif: *Kişisel Verilerin Korunması*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.I, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- ÖZDEMİR, Hayrunnisa, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.
- PURTOVA, Nadezhda. The law of everything. Broad concept of personal data and future of EU data protection law, *Law, Innovation and Technology*, 2018. 10:1, s. 40-81, DOI: 10.1080/17579961.2018.1452176 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17579961.2018.1452176>.
- SCHERMER, Bart W., CUSTERS, Bart, VAN DER HOF, Simone. "The crisis of consent: How stronger legal protection may lead to weaker consent in data protection." *Ethics and Information Technology* (ET.: 16.2.2014).
- SELEK, Ozan, *Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, C. 21, S.2, Y.2019, s. 911-951.
- SİRMEN, Lale, *Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri*, Aydın ZEVKLİLER'e Armağan, C. III, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi Vol 8 Özel Sayı, s.2465-2475.
- TAŞKAYA, Merih/TALAY, Ömür, *Dijital Gözetimin Pazarlama Amaçlı Aracıları: "Çerezler" ve Çerez Kullanımında "Açık Rıza"*, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Y.2019, S. 31, s. 356-376. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akil/issue/47030/534603>, ET: 05/02/2020).

TAYLOR, Chantelle, UK regulator's guidance on GDPR consent - is the definition any clearer?, P. & D.P. 2017, 17(5), s. 13-15.

TÜRKMEN, Sevgi, Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

UTZ, Christine, et al. (Un) informed Consent: Studying GDPR Consent Notices in theField. In: Proceedings of the 2019 ACM SIGSAC Conference on Computer and Communications Security, 2019. p. 973-990. <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3319535.3354212>.

WATTS, Mark. Consent vs legitimate interest: Part 1, P. & D.P. 2018, 19(2), s. 7-9. <https://www.pdpjournals.com/overview-privacy-and-data-protection>.

YÜCEDAĞ, Nafiye, Medeni Hukuk Açısında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İÜHFM C. LXXV, S. 2017, s. 765-790.

ZEVKLİLER, Aydın/ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.

ZOR, Abdülhamid, Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlâlden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.

ABAD KARARLARI

Judgment of 1 October 2019, Planet49, C-673/17, EU:C:2019:801 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218462&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2645649>.

Judgment of 20 December 2017, Nowak, C-434/16, EU:C:2017:994 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198059&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2695698>.

Judgment of 19 October 2016, Breyer, C-582/14, EU:C:2016:779 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184668&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2725971>.

YASAL METİNLER

Charter Of Fundamental Rights Of The European Union 2012/C 326/02

<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>.

Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:en:HTML>.

“Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)”, <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679> (ET:02.01.2020).

General Data Protection Regulation Recitals <https://gdpr-info.eu/recitals/>.

İNTERNET KAYNAKLARI

Article 29 Working Party Guidelines on Consent under Regulation 2016/679 https://ec.europa.eu/newsroom/article29/document.cfm?action=display&doc_id=51030.

Article 29 Working Party, Opinion 15/2011 on the definition of consent https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, 2018 <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/0517c528-a43d-49f5-b1eb-33dc666cb938.pdf>.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s. 27 <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/7d5b0a2f-e0ea-41e0-bf0b-bc9e43dfb57a.pdf>.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (ET: 26/01/2020).

What is considered personal data under the EU GDPR? <https://gdpr.eu/eu-gdpr-personal-data> (ET: 02/01/2020).